

Konwersatorium INNOWACYJNA ENERGETYKA
Integracja energetyki rozproszonej
z siecią elektroenergetyczną

INTEGRACJA ENERGETYKI
ODNAWIALNEJ (ROZPROSZONEJ,
INNOWACYJNEJ). Przegląd
zagadnień technicznych,
ekonomicznych i prawnych

Jan Popczyk

Gliwice, czerwiec 2009

TRZY GŁÓWNY SIŁY

I. KORPORACJA
(stara misja czy nowy interes?)

II. RZĄD
(z korporacją czy ze społeczeństwem?)

III. PROSUMENCI + DOSTAWCY URZĄDZEŃ
(z postępem technologicznym!)

CZTERY DOTYCHCZASOWE FALE INNOWACYJNOŚCI

I FALA, początek epoki przemysłowej (maszyna parowa, 1705-1775)

Początek kariery węgla

II FALA, motoryzacyjno-elektrotechniczna/elektroenergetyczna (koniec XVIII, początek XIX wieku)

Początek kariery ropy naftowej

III FALA, wojskowo-wojenna (bomba atomowa, samolot odrzutowy, matematyczne podstawy badań symulacyjnych oraz maszyn cyfrowych, 1930-1945)

Początek kariery energetyki atomowej

IV FALA, komputerowo-internetowa. Fundament epoki wiedzy (1975-2001)

Początek alokacji zasobów ze strony podaźowej (produkcja energii) na stronę popytową (zarządzanie energią).

Początek konkurencji w elektroenergetyce: sektor³ niezależnych wytwórców (amerykańska ustawa PURRA) i

POTRZEBA ZMIANY PARADYGMATU

TRZY GŁÓWNE ODWROTY JAKOŚCIOWE W ELEKTROENERGETYCE OD KONTYNUACJI

Lata 70' - wzrost rynku energii elektrycznej 2-krotnie wyższy od wzrostu GDP (PKB) przekształca się na świecie (USA, Zachodnia Europa) we wzrost 2-krotnie niższy

1. Lata 80' - następuje odwrót od zasady podwajania napięć znamionowych układów przesyłowych prądu przemiennego co 20 lat, a do końca stulecia świat całkowicie wycofuje się z projektów: 1050 kV - Włochy (odcinek eksperymentalny), 1200 kV - ZSRR (wybudowana i zlikwidowana linia) oraz 1500 kV - USA (testy laboratoryjne urządzeń)

2. Lata 90' - przełamanie monopolu (technicznego) za pomocą TPA

KRYZYS, KTÓREMU KRES POŁOŻY

V FALA

INNOWACYJNOŚCI:

ENERGETYCZNO/ŚRODOWISKOWO/SPOŁECZNA

(FUNDAMENT EPOKI WODOROWEJ/BEZEMISYNEJ)

W FALA INNOWACYJNOŚCI

Istotne rozszerzanie obszaru innowcji (oprócz technologicznej coraz bardziej liczy się innowacyjność organizacyjna)

- **Zmiana profilu ryzyka finansowania innowacyjności (z ryzyka osobistego na ryzyko biznesu prywatnego; Venture Capital; struktura publiczno-prywatna 1:3 finansowania segmentu R&D**
  - **Pakiet energetyczno-klimatyczny 3x20**
- **Rolnictwo energetyczne (innowacyjność w obszarze logistyki, innowacyjność w obszarze biotechnologii**
- **Technologie energetyczne wytwórczo-zasobnikowe (pompa ciepła, ogniwo fotowoltaiczne, samochód elektryczny, ogniwo paliwowe/wodorowe, ogniwo biopaliwowe/biowodorowe)**
- **Integracja systemów wspomaganiania OZE i redukcji emisji CO₂ (innowacyjność w obszarze regulacji)**

Początek prymatu ochrony środowiska nad produkcją energii.

Początek integracji w podejściu do bezpieczeństwa (ekologicznego, energetycznego, żywnościowego, militarnego, publicznego, indywidualnego). Początek syntezy reform energetyki i rolnictwa. Początek kariery

TRZY GŁÓWNE PLANY, W KTÓRYCH TRZEBA OBECNIE ROZPATRYWAĆ SYTUACJĘ W ELEKTROENERGETYCE

Plan I. Unijny Pakiet energetyczno-klimatyczny 3x20. Amerykański (USA), a także japoński i chiński plan przewycięzania kryzysu za pomocą inwestycji w innowacyjną energetykę

Plan II. Redukcja paliw pierwotnych (obniżenie zależności świata demokratycznego od państw niedemokratycznych), redukcja emisji CO₂, **synteza reform energetycznej i rolnej** (nowy wymiar zasobów)

Plan III. Pobudzenie innowacyjności w gospodarce (stworzenie nowego, obok wojskowego, poligonu innowacyjności), **ochrona** bezpieczeństwa energetycznego oraz **utrzymanie** bezpieczeństwa ekologicznego

KORELACJA POLSKICH PROCESÓW SPOŁECZNYCH I W ELEKTROENERGETYCE

**Zmiany ustrojowe 1980/81,
reforma w elektroenergetyce 1990-1995, do czasu
wymknięcia się spod kontroli zakresu zastosowania
KDT-ów**

**Stan wojenny, 1981-1983
Konsolidacja elektroenergetyki, 2006-2007 i dalej**

**Okrągły stół, 1989
Pakiet 3x20, 2007 i dalej**

MAMY KRYZYS ENERGETYKI, CZY KRYZYS MODELU FUNKCJONOWANIA ENERGETYKI?

**Jaka energetyka jest potrzebna w społeczeństwie
postprzemysłowym/wiedzy:**

**PARAMILITARNA,
CZY ZDEMOKRATYZOWANA, URYNKOWIONA?**

JAKA ENERGETYKA PASUJE DO WSPÓŁCZESNEJ SYTUACJI (na świecie i w Polsce)

w której na jednym biegunie są:

**upadek: Enron-u, Fannie Mae, Freddie Mac, Lehman Brothers
i 40 innych wielkich banków USA,**

Chrysler-a i GM,

wielka pomoc rządu rosyjskiego dla GAZPROM-u,

**bardzo słabe wyniki Kompanii Węglowej, PKN ORLEN i LOTOS-
u**

a na drugim:

**amerykański program pobudzenia gospodarki za pomocą
innowacyjnej energetyki, ale także: unijny Pakiet 3x20,**

**japoński program technologiczny obniżenia energochłonności
gospodarki, chiński program rozwoju energetyki odnawialnej**

**WIELKOSKALOWA, KORPORACYJNA
czy ROZPROSZONA, KONKURENCYJNA?**

**CO TRZEBA W POLSCE ROZWIĄZAĆ ZA POMOCĄ
INWESTYCJI, KTÓRE MUSZĄ BYĆ ZREALIZOWANE NA
RZECZ BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO, ALE
NIE NA RZECZ KORPORACJI ENERGETYCZNEJ**

- **Zrestrukturyzować rolnictwo (przygotować je do nadchodzącego wygaszania Wspólnej Polityki Rolnej)**
  - **Zmodernizować wieś (pobudzić jej rozwój)**
- **Dać przemysłowi zbrojeniowemu szansę wyjścia na produkcję cywilną (dóbr inwestycyjnych dla innowacyjnej energetyki)**
  - **Zmniejszyć energochłonność gospodarki (przenieść akcent z produkcji energii na jej zarządzanie)**
- **Pobudzić innowacyjność na wielką skalę (objąć nią dużą część gospodarki)**

POLSKIE RYNKI PALIW I ENERGII 2008

Paliwo	Rynek paliw w jednostkach naturalnych na rok	Emisja CO ₂ mln ton/rok	Rynek energii pierwotnej TWh/rok	Rynek energii końcowej TWh/rok
Węgiel kamienny	80 mln ton	160	600	300
Węgiel brunatny	60 mln ton	60	170	40
Gaz ziemny	10 mld m ³	20	100	84
Ropa naftowa	22 mln ton	70	220	50
OZE	-	-	-	2,5/7,5 ¹
Razem	-	310	1090	~480

¹x/y – bez współspalania/ze współspalaniem.

WAŻNE DLA ENERGETYKI PRZYSZŁE DATY (HORYZONTY CZASOWE)

2012 - wygasa Protokół z Kioto

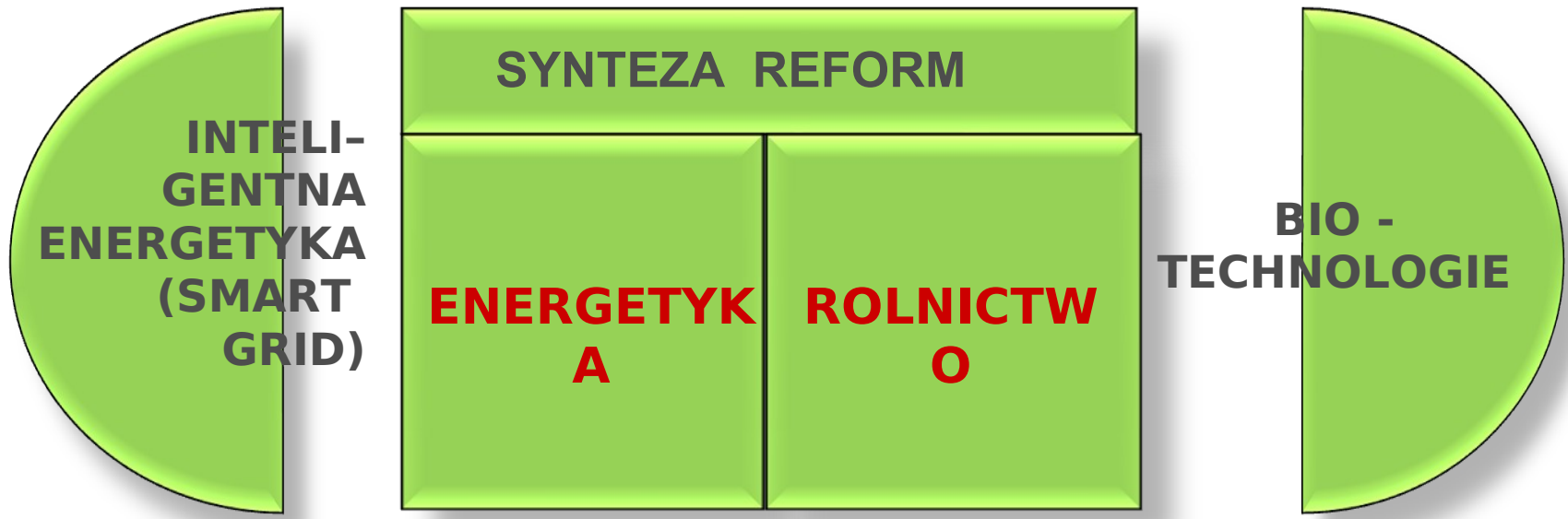
2013 - kończy się bieżąca unijna perspektywa budżetowa

2015 - realne są do osiągnięcia efekty z tradycyjnych technologii węglowych

2020 - horyzont Pakietu 3x20

2030 - horyzont pierwszych realnych efektów z elektrowni atomowych, horyzont komercjalizacji czystych technologii węglowych (CCS, IGCC)

2050 - horyzont społeczeństwa wodorowego/bezemisyjnego

Warszawa, czerwiec 2009

ROCZNE RYNKI KOŃCOWE 2020

(oszacowania praktycznie według trendu „business as usual”)

Rynek końcowy	2009 TWh (rk)	2020 TWh (rk)	2020 TWh (pp)	2020 mln CO ₂
Energia elektryczna	155	190	380	130
Ciepło	240	240	340	100
Paliwa transportowe	150	210	210	30
Razem,	545	640	930	260
w tym energia odnawialna	2,5/7,5	96	105	-

POLSKIE PALIWA W PERSPEKTYWIE 2030

Tradycyjne OZE:

- elektrownie wiatrowe
  - elektrownie wodne
  - paliwa biomasowe pierwszej generacji (biomasa biodegradowalna, biopaliwa płynne)
  - kolektory słoneczne
  - źródła geotermalne
- (18+6) TWh + ?**

2020 rok

Energetyka wytworzona przez Pakiet 3x20
*energetyka odnawialna,
energetyka innowacyjna,
zuniwersalizowane technologie*
energia elektryczna, ciepło,
paliwa transportowe

Paliwa płynne i gazowe z przeróbki węgla

2030 rok

Biogaz/biometan. Biomasowe paliwa drugiej generacji
nie mniej niż 80 TWh (pp)

KOGENERACJA MAŁOSKALOWA

Potencjalny wpływ na przebudowę struktury bilansu energetycznego Polski

Agregat kogeneracyjny (silnikowy)

Zakres mocy (charakterystyczny dla Polski)

0,5...2 MW_{el}

Uzysk energii elektrycznej i ciepła z 1 MWh

(pp), odpowiednio

(0,35 + 0,50) MWh

ALOKACJA POLSKIEGO CELU PAKIETU 3X20 NA RYNKI KOŃCOWE

**energii elektrycznej, ciepła, paliw
transportowych (oszacowania praktycznie
według trendu „business as usual”, z
uwzględnieniem zasobów rolnictwa
energetycznego)**

**Oszacowanie udziału energii odnawialnej na rynkach
końcowych**

- **energia elektryczna**, technologie dedykowane (energetyka wiatrowa i wodna) oraz produkcja w skojarzeniu z biogazem/biometanem
(24 + 18) TWh
- **ciepło**, produkcja w skojarzeniu + produkcja w kotłach na biogaz/biometan oraz w kolektorach słonecznych
(26 + 7) TWh
- **paliwa transportowe**, samochody na biogaz/biometan
21 TWh

POMPA CIEPŁA

Potencjalny wpływ na przebudowę struktury bilansu energetycznego Polski

Sprawność pompy ciepła: 3,5

Sprawność źródeł kogeneracyjnych gazowych/biogazowych małoskalowych produkujących energię elektryczną wykorzystywaną do zasilania pomp ciepła: $(0,35 + 0,50) = 0,85$

Uzysk ciepła z 1 MWh (pp): $(0,35 \times 3,5 + 0,5) \text{ MWh} = 1,75 \text{ MWh}$

SAMOCHOĐ ELEKTRYCZNY

Potencjalny wpływ na przebudowę struktury bilansu energetycznego Polski (1)

Racjonalne założenia dla przykładowego samochodu Toyoty YARIS są następujące:

Emisja CO₂ wynosi około 140 g/km, czyli na 100 km przebiegu samochodu przypada około 14 kg CO₂

Zużycie benzyny na 100 km wynosi około 6 l, czyli około 55 kWh w paliwie pierwotnym

Sprawność benzynowego silnika spalinowego na poziomie 0,3, czyli energia użyteczna, odniesiona do przebiegu 100 km, równa się 16,5 kWh

Energia elektryczna zużyta przez samochód elektryczny, liczona na 100 km przebiegu, równa się 27

SAMOCHÓD ELEKTRYCZNY

Potencjalny wpływ na przebudowę struktury bilansu energetycznego Polski (2)

Energia pierwotna do wyprodukowania 27 kWh i emisja CO₂ związana z tą produkcją wynoszą dla poszczególnych technologii wytwórczych (z uwzględnieniem strat sieciowych):

Elektrownia węglowa kondensacyjna: 85 kWh (pp), 25 kg

Duża (zawodowa) elektrociepłowna węglowej: 33 kWh (pp), 12,5 kg

Małe gazowe (na gaz ziemny) źródło kogeneracyjne: 31 kWh (pp), 6 kg

Małe źródło kogeneracyjne na biometan: 31 kWh (pp), 0 kg

Efekt wykorzystania

1 mln ha gruntów ornych wysokiej wartości (pozostałych po ograniczeniu upraw buraka cukrowego i po zamianie upraw rzepaku na uprawę buraka energetycznego oraz kukurydzy energetycznej)
lub 1,5 mln ha gruntów ornych przeciętnej wartości

Punkt wyjścia:

96 TWh (rk) - wymagany udział energii odnawialnej (cel 15%)

65 TWh (rk) - zapotrzebowanie energii końcowej z rolnictwa energetycznego, jeśli będzie realizowany trend „business as usual”

Energia pierwotna (z **1/1,5 mln ha**): 8 mld m³ biometanu, inaczej 80 TWh, inaczej 13,7 mln ton węgla (energetycznego, wskaźnikowego), inaczej **23 mln ton węgla równoważnego**

1. Produkcja energii elektrycznej i ciepła w kogeneracji

$$80 \times (0,35 + 0,50) = (28 + 40) \text{ TWh} = \mathbf{68 \text{ TWh}}$$

2. Kogeneracja + samochód elektryczny

$$80 \times (0,35 \times 2 + 0,50) = \mathbf{96 \text{ TWh}}$$
 (rynek transportu)

3. Kogeneracja + pompa ciepła

$$80 \times 1,75 \text{ MWh} = \mathbf{140 \text{ TWh}}$$
 (rynek ciepła)

SEGMENTACJA TECHNOLOGICZNA

Segmentacja technologii charakterystyczna dla Polski: energetyka wielkoskalowa (tradycyjna) vs (i/lub) energetyka rozproszona/innovacyjna. Możliwość uzyskania efektów rynkowych z nowych inwestycji

Segment	Horyzont czasowy						
	2010	2012	2013	2015	2020	2030	2050
ENERGETYKA ROZPROSZONA, INNOWACYJNA • konwergencja rynkowa - wytwarzanie i dostawa (zakup) oraz użytkowanie energii elektrycznej - usługi systemowe w obszarze operatorstwa dystrybucyjnego - systemy wspomaganie OZE - systemy zarządzania emisjami (w szczególności CO₂) - internalizacja kosztów zewnętrznych - ujednoczenie podatków (w szczególności akcyzy) - jednolity rynek energii elektrycznej, ciepła i paliw transportowych	x						
		x					
	x						
		x					
			x				
					x		
					x		

¹ brak możliwości budowy nowych źródeł ze względu na wymagania środowiska.

² brak perspektyw budowy nowych elektrowni.

³ osiągnięcie dojrzałości technologicznej (duże ryzyko braku konkurencyjności).

⁴ możliwość wybudowania (duże ryzyko braku konkurencyjności).

⁵ osiągnięcie rynkowej konkurencyjności.

Segment	Horyzont czasowy						
	2010	2012	2013	2015	2020	2030	2050
• nowe technologie dedykowane - zwiększanie zdolności przesyłowych istniejących sieci - kolektory słoneczne - mikroźródła wiatrowe - ogniwa fotowoltaiczne - elektrownie wodne ultraniskospadowe - nanogeneratory (technologie bezpieczeństwa osobistego i publicznego) • zarządzanie energią (i bezpieczeństwem) - użytkowanie energii (DSM, RD) - dom (obiekt) inteligentny - elektrownia wirtualna - sieć inteligentna	x	x x		x x	x ⁵ x ⁵		

¹ brak możliwości budowy nowych źródeł ze względu na wymagania środowiska.

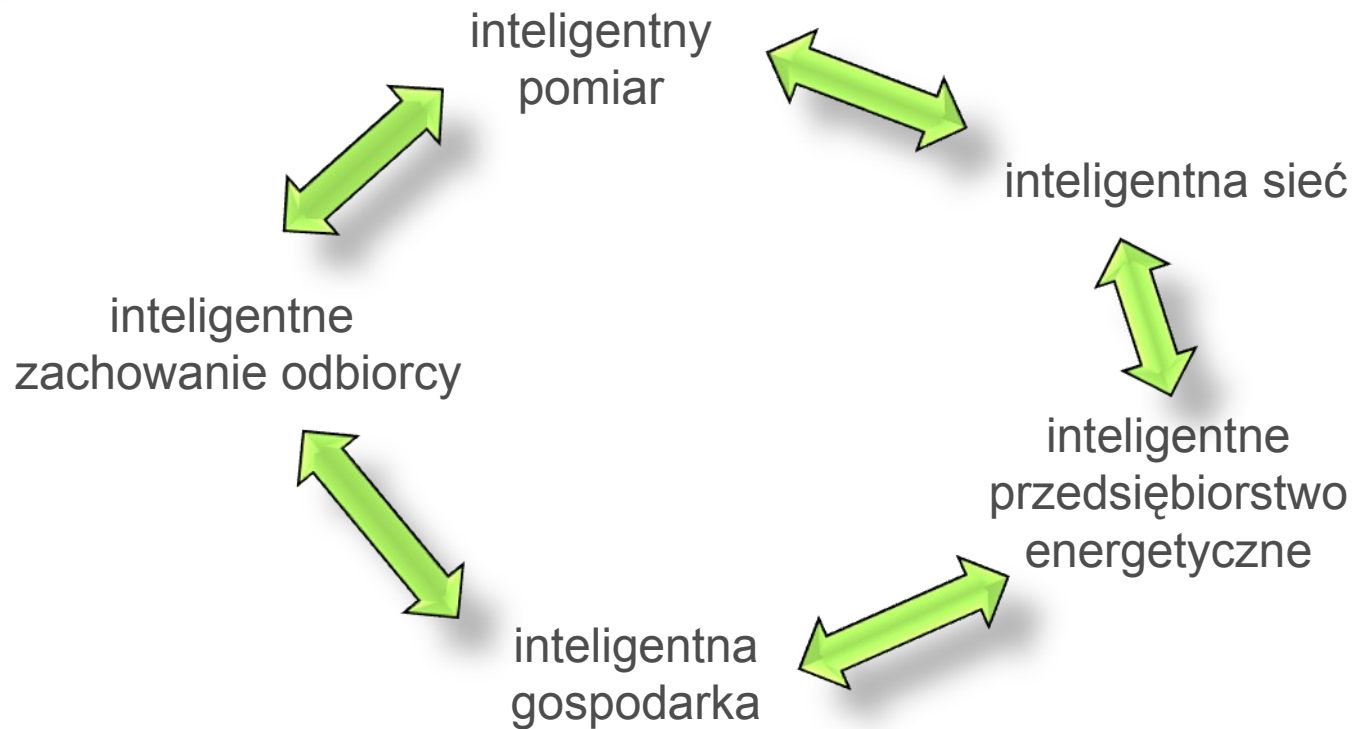
² brak perspektyw budowy nowych elektrowni.

³ osiągnięcie dojrzałości technologicznej (duże ryzyko braku konkurencyjności).

⁴ możliwość wybudowania (duże ryzyko braku konkurencyjności).

⁵ osiągnięcie rynkowej konkurencyjności.

Wyzwolenie synergii poprzez zamknięcie pętli „inteligencji”

Źródło: Tomasz Kowalak. URE - Departament Taryf

PRZYKŁADOWE PRAKTYCZNE PROBLEMY DO ROZWIĄZANIA W OBSZARZE REGULACJI

Usługa redukcji zapotrzebowania/obciążenia odbiorcy - problem, kto powinien usługę kreować/administrować: OSP, czy OSD?

Potrzeba wykreowania usługi zastępowalności inwestycji sieciowej (u operatora OSD) przez lokalne źródło wytwórcze (realizowane przez niezależnego wytwórcę), zwymiarowanej zgodnie z zasadą kosztu unikniętego

Zakres ekspertyzy przyłączeniowej źródła wytwórczego o mocy poniżej 5 MW (wymaganej zgodnie z rozporządzeniem przyłączeniowym do ustawy Prawo energetyczne)

Finansowanie przyłączenia źródła wytwórczego o mocy do 5 MW i powyżej 5 MW

Wymaganie stosunku mocy zwarciorowej w węźle sieci do mocy znamionowej źródła nie mniejszej niż 20 (Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Rozdzielczej)